



GHEORGHE STĂNCULESCU

Gheorghe Hagi-Stoica... Răsărit, într-un București patriarhal, din oameni avuți, cu dispreț pentru „comédii”, tinărul zvelt, bine legat trupește, cu voce fermă și gesturi cumpănite, rostește limpede și cald monologul lui Thérèse din *Fedra* lui Racine în fața meșterului Nottara și a comisiei examinatoare. Toamna anului 1902. Conservatorul dramatic îl primea direct în anul doi pe ucenicul ce urca și treptele Teatrului Național, pentru a intra în distribuțiile numeroase ale afișelor repede schimbate.

Compania sa școlară s-a dovedit mai mult decît promițătoare : Ion Manolescu, Maria Filotti, Marioara Voiculescu, Tony Bulandra, V. Maximilian, Ion Manu, Gogu Ciprian... viitoarele mari nume ale veacului teatral ce debuta providențial pentru prima scenă a țării, diriguîtă de A. Davila, innoitorul.

Dacă la 22 de ani, cu superbia vîrstei, va juca pe Moș Tănase din *Răzvan și Vidra*, peste puțină vreme, în 1909, vîlstarul de „hagii” devenit Gheorghe Stănculescu își urmează directorul în Compania Davila, unde personalitatea sa capătă contururi ferme, hărăzindu-l rolurilor de compoziție.

Cu vîrsta, bărbatul devine masiv, trăsăturile feței i se aspresc, timbrul grav al vocii armonizîndu-se cu făptura care inspiră sfială. Stănculescu va străluci în dramele psihologice ale lui Bernstein, în teatrul lui Benville, al lui Sudermann, al lui Batulle. Va interpreta dezmoșteniții ai soartei, oameni puternic marcați de un destin potrivnic, va fi partenerul ideal în scenele de explicații conjugale din atît de numeroasele partituri melodramatice ale vremii.

Doar Constantin Radovici mai avusese, în teatrul nostru, un temperament dra-

CENTENAR

matic vulcanic asemeni aceluia pe care-l revela Stănculescu la rampa Naționalului, sub reflectoarele trupelor Marioarei Voiculescu (1912), Teatrului „Excelsior” (1919) — cu Elvira Popescu, Ion Manolescu, Aura Buzescu — și Teatrului „Modern” (1920) și mai ales în Compania Bulandra-Manolescu-Maximilian-Stănculescu (1924—1941).

Actorul mărturisea, la senectute, că „deținea” de la Caragiale un „certificat de talent”. Genialul scriitor îi spusese : „Mă, ai talent, mă !... Dar nu e de-ajuns. Ca să ajungi actor adevărat, trebuie să te torturezi. Să te torturezi, mă înțelegi ?” Necruțare de sine, deci, pentru arta întrupării de fiecare seară... A fost Vaska Pepel, Satin și mai tirziu Actorul din *Azilul de noapte* (1915, 1939, 1948), *Macbeth* (1922), *Vulpașin* în premiera absolută a *Domnișoarei Nastasia* (1927). Drama lui Manasse a înfățișat-o în 1928. Un rol drag, care-l exprima pe deplin — rolul titular din *Procurorul Hallers* de Paul Lindau (1927).

Dar rolurile „mici”, esențializate, cerînd daruri de virtuozi ? Mecena din *Fintina Blanduziei* (1940), Maximilian von Moor din *Hoții* de Schiller (1941), Don Esteban din *Fintina turmelor* de Lope de Vega (1949), Don Fernando din *Cidul* de Corneille (1959)...

Capacitatea marelui actor de a fi în mod firesc, adînc uman, personajul pieșei interpretate a observat-o cu finețe Tudor Teodorescu-Braniște : „În arta lui Gh. Stănculescu se cade să salutăm omenescul. (...) Un spate imens. Doi pumni formidabili... omul sigur de sine, de forța sa, de întreaga sa ființă... Și totuși, acest tip de o rară masivitate are și darul paradoxal de a interpreta personaje de o imensă bunătate. Atunci glasul aspru se înmoaie și se mlădie. Gestul brutal se rotunjește. Ochiul fix se pleacă în jos. Ca sub puterea unui vrac de geniu, toate liniile se micșorează, spatele imens devine minuscul, pumnul formidabil devine gingaș”.

Vitalitatea sa scenică ne-a dăruit un memorabil Rege Lear (1954), rol jucat și dincolo de cumpăna celor opt decenii, cu privirea împăienjenită, cu pasul șovăitor. Ce expresivitate a durerii, ce dezlănțuire a furtunilor lăuntrice ale rătăcitului rege interpreta Gheorghe Stănculescu în fața sălii înmărmurite de admirație !

A fost — prin acest rol — ultimul „clasic” din magnifica sa generație, arătînd nu atît o „școală” a stilului, cît o exemplară credință în meșteșugul său, slujit pînă în pragul marii călătorii...

Ionuț NICULESCU